

Міжпредметні зв'язки як ресурс реалізації навчання молодших школярів французького діалогічного мовлення

І. А. Лягіна

Київський університет імені Бориса Грінченка
Corresponding author. E-mail: renard_ia@ukr.net

Paper received 20.10.18; Accepted for publication 26.10.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2018-181VI75-11>

Анотація. У статті автором розглянуті концептуальні основи розробки та використання міжпредметних зв'язків на уроках французької мови з навчальними дисциплінами початкової освіти «Українська мова», «Основи здоров'я», «Я у світі», що забезпечує збагачення змісту навчання франкомовного діалогічного мовлення навчальним матеріалом соціокультурного, літературного, історичного, особистісно-ціннісного характеру. Обґрунтовано знаннєвий, діяльнісний та ціннісний типи міжпредметних завдань в навчанні молодших школярів французького діалогічного мовлення.

Ключові слова: французьке діалогічне мовлення, молодші школярі, міжпредметні зв'язки, типи міжпредметних задач.

Вступ. У Державних стандартах для Нової української школи зазначена орієнтованість на здобуття учнями компетентностей, що є системоутворювальним чинником визначення очікуваних результатів шкільної освіти [1]. Орієнтиром також стає розроблення предметного змісту навчання, що зумовлює особливу важливість науково обґрунтованого визначення межі та обсягів міжпредметних зв'язків та міжпредметної інтеграції.

Аналіз напрацьованого в контексті теми нашого дослідження дає змогу стверджувати, що застосування міжпредметних зв'язків у навчанні молодших школярів, учнів четвертого класу зокрема, французького діалогічного має епізодичний характер.

Стилий огляд публікацій з теми. В країнах Європейського Союзу, членом якого наша країна має намір стати, інституції Єврокомісії, які відповідають за освітню і культурну політику, в рамках інноваційних освітніх програм прийняли спеціальний проект *Content and Language Integrated Learning (CLIL)*, який полягає в навчанні ІМ, використовуючи змістовий потенціал інших навчальних дисциплін [9]. Цей методичний підхід широко застосовується в школах Європи починаючи з 1990 року, що свідчить, на нашу думку, про визнання західними науковцями і педагогами ефективності використання змісту різних навчальних дисциплін у навчанні іноземних мов.

Характерною особливістю початкової школи багатьох зарубіжних країн є навчання дітей за інтегрованими курсами. Наприклад, у Канаді читання, письмо, усне мовлення об'єднані в мистецтво мовлення; відомості з історії, географії, громадянства – у суспільствознавство; відомості з фізики, хімії, біології, математики – у курс «Наука». Методика організації засвоєння інтегрованого змісту потребує високого професіоналізму вчителів, створення відповідного навчально-пізнавального середовища [4, с. 167–181].

Метою цієї статті є визначення ліній зв'язків навчальної дисципліни «Французька мова» з такими навчальними дисциплінами початкової освіти як «Українська мова», «Основи здоров'я», «Я у світі» та обґрунтування видів міжпредметних завдань, які сприяють ефективному формуванню в учнів четвертого класу спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням французької мови комунікативної компетенції у французькому діалогічному мовленні (ДМ).

Аналіз змісту чинних програм [6] і вивчення творчого досвіду вчителів у контексті міжпредметних зв'язків (МПЗ) відкриває широкі можливості для їх використання на уроках французької мови. У контексті нашого дослідження впровадження МПЗ ґрунтуються на базових поняттях – системний підхід, система.

У роботі було використано такі **методи дослідження:** критичний аналіз чинних програм, інших освітніх документів, підручників з навчальних дисциплін «Французька мова», «Українська мова», «Основи здоров'я», «Я у світі»; вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів, які досягли видатних результатів у навчально-виховному процесі.

Результати та їх обговорення. Як відомо, сучасна іншомовна освіта не обмежується лише лінгвістичним компонентом, а включає в себе соціальні, літературні, загальнокультурні, історичні, особистісно-ціннісні аспекти. Реалізація міжпредметних зв'язків з навчальними дисциплінами виховного спрямування «Я у світі», «Основи здоров'я», у контексті нашого дослідження, забезпечує збагачення змісту навчання франкомовного ДМ навчальним матеріалом соціокультурного, літературного, історичного, особистісно-ціннісного характеру, які учні засвоюють на заняттях з цих дисциплін. Комунікативний досвід молодших школярів у рідній мові, засвоєні знання з вище зазначених дисциплін стають опорою для: розвитку навичок та вмінь французького ДМ.

Під компонентами змісту навчання французького ДМ на засадах МПЗ ми розуміємо змістовий аспект певної компетенції і передбачаємо формування в учнів четвертого класу комунікативної компетенції у французькому ДМ, використовуючи міжпредметні зв'язки з навчальними дисциплінами «Українська мова», «Я у світі», «Основи здоров'я», досягненням:

1) практичної цілі, спрямованої на формування у молодших школярів мовленнєвої компетенції в ДМ, змістовий аспект якої складають знання та вміння французького ДМ;

2) освітньої та виховної цілей, які спрямовані на формування у молодших школярів соціокультурної компетенції в ДМ, змістовий аспект якої складає система знань про загальнолюдські цінності особистості, іншомовну культуру, соціокультурні знання, навички та вміння використовувати соціокультурні знання у

французькому ДМ, відповідно до ситуації спілкування, спираючись на відповідні знання, навички та вміння, які засвоюються учнями на заняттях з навчальних дисциплін «Українська мова», «Я у світі», «Основи здоров'я».

3) розвиваючої цілі, спрямованої на формування у молодших школярів загальнонавчальної компетенції у ДМ, змістовий аспект якої складають загальнонавчальні вміння (організаційні, загальнопізнавальні, загальномовленнєві, контрольні-оцінні, міжпредметні), які забезпечують оволодіння французьким ДМ.

З філософської точки зору *системний підхід* спрямовує на використання принципу цілісності, згідно з яким досліджуваний об'єкт виступає як щось розчленоване на окремі частини, що органічно інтегровані в єдине ціле; примату цілого над його складовими частинами, який визначає функції як окремих компонентів, так і системи взагалі; ієрархічності елементів системи [8, с. 583]. У нашому дослідженні система розглядається як методологічний концепт у процесі розроблення типів міжпредметних зв'язків і реалізуються через систему міжпредметних завдань, що поєднуються на основі принципу знаходження між ними певних зв'язків.

Як шляхи реалізації цілей навчання у контексті нашого дослідження, ми пропонуємо такі типи міжпредметних завдань у навчанні молодших школярів французького ДМ: знаннєвий, діяльнісний та ціннісний.

Знаннєвий тип міжпредметних завдань. За цим типом метою завдань є актуалізація, порівняння, доповнення знань, які учні мають засвоїти на уроках французької мови, новими фактами, відомостями зі змісту навчальних дисциплін «Українська мова», «Я у світі», «Основи здоров'я» [6].

Так у процесі використання знаннєвих типів міжпредметних завдань передбачається засвоєння знань про усне діалогічне мовлення, про особливості діалогічних висловлювань, обумовлені їх комунікативними завданнями, ситуацією спілкування; знань загальних основ у побудові французької та української мов (понять граматичних категорій роду, числа тощо); виявлення спільностей і відмінностей між лексичним, граматичним, фонетичним аспектами українського і французького ДМ.

Діяльнісний тип міжпредметних завдань має у нашому дослідженні на меті формування загальнонавчальних вмінь (організаційних, загальнопізнавальних, загальномовленнєвих, контрольні-оцінних), які забезпечують оволодіння французьким ДМ.

Механізмом усіх видів діяльності є дії. «Людська діяльність не існує інакше, як у формі дій або ланцюга дій» [4, с. 154]. Саме тому одні й ті ж операції можуть виконуватися складі різних дій – внутрішніх і зовнішніх. Як відомо, у компетентнісних результатах початкової школи *вміння і навички* учнів належать до базових [7]. Вони зазначені у Міжнародній стандартній класифікації освіти (МСКО) як обов'язковий результат початкової освіти, це її внесок у систему неперервної освіти.

Між вмінням і навичкою існує тісний взаємозв'язок. Якщо для відпрацювання навички необхідне збереження одних і тих самих умов, у яких

виконувана дія багато разів повторюючись, автоматизується, то для засвоєння вмінь учень повинен розв'язувати різні за структурою і змістом задачі, з тим щоб навчитися виділяти в задачах будь-якого змісту ті основні показники, ті суттєві ознаки і зв'язки, які потребують застосування відомих прийомів і правил. Уміння як цілісні утворення не автоматизуються, хоча на високому рівні оволодіння ними людина швидко і успішно виконує всі необхідні розумові дії. Можна сказати, що розвинене уміння характеризується згорнутістю операцій, необхідних для їх вибору і застосування у конкретному випадку. Важливою характеристикою розвиненості уміння є зростання можливостей для його переносу при розв'язанні нових задач, тобто із зміною змістом та іншою структурою умов» [5, с. 105–106].

Міжпредметні завдання ціннісного типу мають на меті формування і розвиток почуттів, ставлень, оцінювальних суджень про світ, культурні цінності, морально-етичні норми французького і українського народів. Засвоєння знань про культурні цінності французів, їх морально-етичні норми відбувається в діалозі культур, на основі порівняння з культурними традиціями та морально-етичними нормами українців.

Так, категорія *цінність* належить до ключових понять сучасних людинознавчих наук. У довідниках із філософії, соціології, педагогіки знаходимо тлумачення понять «цінності», «ціннісні орієнтири», «ціннісні ставлення».

Ми поділяємо думку відомого польського педагога Тадеуша Левовицького, який вважає, що «наступає ренесанс аксіологічної проблематики в суспільних науках, живе зацікавлення освітньою аксіологією [2]. В узагальненому тлумаченні цінності характеризують соціальні та особистісно значущі смисли життя людини, це її духовні орієнтири.

Зміст навчальної дисципліни «Французька мова» закладає передумови для формування у молодших школярів ціннісних смислів і ставлень, що формуються у процесі реалізації всіх змістових ліній предмета. Зокрема, у процесі вивчення української мови реалізується соціокультурна змістова лінія. Засобами предмету «Я у світі» відбувається формування у дітей широкого кола цінностей (патріотизм, соціальна справедливість, любов до природи, гідність, працелюбство, взаємоповага та ін.). Усі теми цього предмета («Людина»; «Людина серед людей»; «Людина в суспільстві»; «Людина у світі») передбачають активне набуття знань та досвіду особистісного ставлення дітей до системи цінностей демократичного суспільства [6].

У програмі з «Основ здоров'я» до головних завдань курсу належить виховання в учнів потреби у здоров'ї, що є важливою життєвою цінністю, утвердження ціннісного ставлення до життя школярів та інших людей [6].

Висновки. З огляду на викладене вище, ми виокремлюємо лінії зв'язків навчальної дисципліни «Французька мова» з навчальними предметами «Українська мова», «Основи здоров'я», «Я у світі» та пропонуємо три типи міжпредметних завдань: знаннєвий (збагачення, доповнення знань); діяльнісний (оволодіння універсальними пізнавальними вміння-

ми); ціннісно-орієнтований (формування і розвиток почуттів, ставлень, оцінювальних суджень про світ, культурні цінності, морально-етичні норми), які знач-

но розширюють простір для ефективного формування в учнів четвертого класу комунікативної компетенції у французькому діалогічному мовленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Держстандарт початкової освіти: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
2. Левовицький Т. Професійна підготовка і праця вчителів. – К.: Маріуполь : Рената, 2011. – 118 с.
3. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения: в 2 т. / А. Н. Леонтьев. – Т. 2. – М., 1983.
4. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) / О. І. Локшина. – К.: Богданова А. М., 2009. – 404 с.
5. Люблинская А. А. Учителю о психологии младшего школьника: пособие для учителя /А. А. Люблинская. – М.: Просвещение, 1977. – 224 с.
6. Програми для початкової школи 1-4 класів (оновлені): <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/onovleni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli-1-4-klasiv>
7. Тадян С. В. Дидактические условия эффективного использования межпредметных связей в начальном обучении : автореф. канд. диссертации / С. В. Тадян. – К., 1986. – 20 с.
8. Філософський енциклопедичний словник. – К.: Абрис, 2002. – 751 с.
9. Content and Language Integrated Learning: <https://www.ecml.at/Thematicareas/ContentandLanguageIntegratedLearning>

REFERENCES

1. State standart for elementary education: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>
2. Levovitsky T. Vocational training and labor of teachers. - K. : Mariupol: Renata, 2011. - 118 p.
3. Leontiev A.N. Selected psychological works: in 2 v. / A.N. Leontiev. - V. 2. - M., 1983.
4. Lokshina O.I. Contents of school education in the countries of the European Union: theory and practice (second half of the XX - beginning of the XXI century) / O.I. Lokshina. - K. : Bogdanova AM, 2009. - 404 p.
5. Lyublinskaya A.A.To the teacher about psychology of primary schoolchildren: a manual for a teacher / A.A. Lyublinskaya – М.: Prosveshchenie, 1977. - 224 p.
6. Programs for elementary school 1-4 classes (updated): <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pochatkova-shkola/onovleni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli-1-4-klasiv>
7. Tadian S.V. Didactic Conditions for the Effective Use of Interdisciplinary Approach in Primary Education: Author's abstract. cand. dissertation / S.V. Tadian. - K., 1986. - 20 p.
8. Philosophical Encyclopedic Dictionary. - K.: Abris, 2002. – 751 p.

Interdisciplinary approach as a resource for implementation of teaching primary school learners French spoken interaction I. A. Liahina

Abstract. The article deals with conceptual foundations for the development and application of interdisciplinary approach in French lessons with school subjects “Ukrainian Language”, “Basics of Health”, “Me and the World” which ensure the enrichment of the content of teaching French spoken interaction with social and cultural, literary, historical, value-based materials. The knowledge, activity and value types of interdisciplinary tasks in teaching primary school learners French spoken interaction are substantiated.

Keywords: French spoken interaction, junior schoolchildren, interdisciplinary approach, types of interdisciplinary tasks.